

การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ The Living of Ageing LGBT

บงกช สัจจานิตย์¹, น้าทิพย์ พวงระย้า², คุณัญญา สมวงศ์ติกุล³, จินันชาพัฒน์ อนวงค์⁴

Bongkoch Satjanit¹, Namthip Puangraya², Kunanya Somwongtikul³, Thinanchaphat Anuwong⁴

(Received: June 23, 2025 Revised: July 24, 2025 Accepted: August 20, 2025)

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ ประกอบด้วย การศึกษาสถานการณ์การใช้ชีวิตและเส้นทางหรือแบบแผนการใช้ชีวิต และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ กำหนดอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายด้วยการเจาะจง จากนั้นจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) รวม 23 ราย กลุ่มเป้าหมายอาศัยอยู่ใน 6 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ใช้การจำแนก ตีความเนื้อหาและวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

สถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 ประกอบด้วย มิติด้านครอบครัว มิติด้านการศึกษา มิติด้านการประกอบอาชีพ มิติด้านสังคม/ชุมชน มิติด้านการแสดงออก จากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 23 ราย จำแนกรูปแบบการใช้ชีวิตได้ 3 รูปแบบ โดยรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต ในกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่มีการศึกษาระดับประถม มัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพรับจ้าง และเกษตรกรรวมสถานการณ์การใช้ชีวิต คือ มิติด้านครอบครัว ครอบครัวยังไม่ยอมรับและปิดกั้นในเพศสภาพ บิดาหรือมารดาอยากให้ออกไปตามเพศโดยกำเนิด มิติด้านการศึกษา อาจจะไม่ได้รับโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเท่าที่ควร แต่จะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสิ่งที่ตนเองถนัด เช่น การทำนา ทำไร่ ผู้ให้ข้อมูลจะรู้ว่าทำอย่างไรให้ได้ผลผลิตที่ดีคุ้มค่ากับการลงทุนมากที่สุด มิติด้านการประกอบอาชีพ บิดามารดาและผู้ให้ข้อมูลเป็นครอบครัวเกษตรกร เป็นการสืบทอดสานต่อการทำไร่ ทำนา มาตั้งแต่ดั้งเดิม เป็นการทำเกษตรแบบพอเพียง ยั่งยืน การใช้ชีวิตจึงไม่ถือว่ามีความยากลำบาก ถึงแม้มีรายได้ที่ไม่มั่นคง แต่ก็เพียงพอในการใช้ชีวิตประจำวันโดยไม่มีหนี้สินเดือดร้อนทางการเงิน และมีความสุขกับวิถีชีวิตแบบพอเพียง มิติด้านสังคมและชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมบ้างถ้าไม่ติดงานในช่วงฤดูทำไร่ ทำนา มิติด้านการแสดงออก ต้องการอิสระในการใช้ชีวิต และแสวงหาความรักแบบคู่ชีวิต

รูปแบบที่ 2 ความต้องการความรักและสังคม กลุ่มนี้เป็นบุคคลที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาถึงปริญญา ประกอบอาชีพรับราชการ ข้าราชการบำนาญ และธุรกิจส่วนตัว เปิดบริการค้าขาย สถานการณ์การใช้ชีวิต คือ ด้านครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่นเท่าที่ควร เกิดจากการยังไม่เปิดใจยอมรับ ไม่บีบบังคับแต่พยายามกำหนดทางเดินชีวิตให้ด้านการศึกษา ใฝ่เรียนรู้ และแสวงหาโอกาสให้ตนเอง พัฒนาตนเองและแสดงความสามารถศักยภาพของตนที่สูงกว่าบุคคล

^{1,2,3,4} สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ทั่วไปเพื่อให้ได้รับการยอมรับ ด้านการประกอบอาชีพ บิดามารดามีอาชีพทั้งมั่นคงและไม่มั่นคง ส่วนผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพที่มั่นคงในสายอาชีพ และมั่นคงในด้านรายได้ ด้านสังคม²และชุมชน สมัยเรียนเพื่อนบางกลุ่ม ไม่ยอมรับในเพศสภาพ มีการ Bully ด้วยวาจาที่รุนแรง ส่งผลกระทบทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกมีแผลในใจ เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนและสังคม ด้วยจิตอาสา ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส ด้วยความเต็มใจ ด้านการแสดงออก จะชัดเจนในเรื่องของความรัก ต้องการความรักแบบไม่ยึดติด

รูปแบบที่ 3 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ ในกลุ่มนี้เป็นบุคคลที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า ปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพรับราชการ ข้าราชการบำนาญ และธุรกิจส่วนตัว สถานการณ์การใช้ชีวิต คือ ด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่อบอุ่น ให้ความยอมรับในเพศสภาพ ไม่กดหรือบังคับ ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นคนมองโลกในแง่ดี ด้านการศึกษา ได้รับโอกาสในการศึกษาที่ดี เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถจนเป็นที่ประจักษ์มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ด้านการประกอบอาชีพ บิดามารดาและผู้ให้ข้อมูล มีอาชีพการงานที่มั่นคง มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพของตนเอง มีฐานะทางการเงินและสังคมที่ดี ด้านสังคมและชุมชน เป็นแกนนำหลักในการทำกิจกรรมของสังคมและชุมชน ได้รับความเคารพนับถือ ด้านการแสดงออก มีทั้งแสดงออกและไม่แสดงออกในเพศสภาพ ต้องการให้สังคมในที่ทำงานยอมรับ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและเป็นอิสระ ในเรื่องความรักจะไม่แสวงหาความรักแบบคู่ชีวิต จุดศูนย์กลางความสุข คือ ครอบครัว

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพครอบครัว 2) ฐานะทางเศรษฐกิจ 3) โอกาสทางการศึกษา 4) ชุมชนสังคม และ 5) การแสดงออก โดยเริ่มจากครอบครัวที่ไม่มีกรอบเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่น ไม่มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นครอบครัวที่ไม่ยอมรับปิดกั้นในหลากหลายทางเพศ ด้านรายได้ หากครอบครัวมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ค่าขาย กลุ่มนี้จะมีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ทำกิน เงินทุนน้อย อีกทั้งยังมีการเช่าที่ดิน ที่อยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพ ด้านการศึกษาส่วนใหญ่ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีข้อมูลสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยในกลุ่มบิดามารดาที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับพื้นฐานจะส่งผลให้บุตรมีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาในระดับพื้นฐานด้วยเช่นกัน ด้านชุมชนสังคม เป็นชุมชนที่ไม่มีการยอมรับความหลากหลายทางเพศ ส่งผลกระทบให้คนในชุมชนมีการล้อเลียนเรื่องเพศสภาพกับผู้ที่มีหลากหลายทางเพศและคนในครอบครัวด้วย ด้านการแสดงออก เป็นพฤติกรรมมีลักษณะที่สำคัญ มีการแสดงออกที่ชัดเจนตามเพศสภาพของตนเอง ต้องการ การยอมรับจากกลุ่มคนในสังคม โดยจะคบเพื่อนที่มีเพศสภาพคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน และต้องการความรักความเข้าใจในเรื่องเพศสภาพ และสุดท้าย คือ ต้องการอิสระในการใช้ชีวิต

โดยสรุป ปัจจัยทั้ง 5 ที่กล่าวถึงมีผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการเลือกตัดสินใจของบุคคล และสะท้อนถึงลักษณะของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิต หรือพฤติกรรมอยู่ในระดับอ่อนไหว ขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีสภาพพฤติกรรม อยู่ในระดับดีมาก ก็จะมีสถานการณ์ของปัจจัยทั้งห้าอยู่ในลักษณะตรงกันข้าม

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศและผลงานวิจัยเบื้องต้น ได้รูปแบบแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมาย 3 แนวทาง ดังนี้ (1) การสร้างความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจภายในครอบครัว (2) การสร้างความสัมพันธ์และการสร้างความเข้าใจในชุมชนและสังคม (3) การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยจากผลงานวิจัย 1) กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรมอบหมายให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ดำเนินการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม 2) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวควรมอบหมายให้ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ขับเคลื่อนกิจกรรมเรียนรู้การทำหน้าที่ของครอบครัว การปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวอย่างเท่าเทียม สร้างความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ยอมรับในครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ และเพิ่มเติมหลักสูตรครอบครัวยอมรับ เข้าใจ ความหลากหลายทางเพศ ในหลักสูตรโรงเรียนครอบครัว โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศให้ครอบคลุมมากขึ้น

Abstract

This qualitative research study examines the living conditions of elderly LGBT individuals, focusing on their life situations, life patterns, and factors influencing their quality of life. The study employed in-depth interviews and focus group discussions with LGBT elderly individuals aged 55 and above. Data were collected through purposive sampling followed by snowball sampling, resulting in 23 participants from 6 provinces under the responsibility of the Office of Academic Promotion and Support 7. Data analysis involved categorization, content interpretation, and analysis.

The research findings reveal that the living situations of elderly LGBT individuals encompass five dimensions: family, education, occupation, social/community, and self-expression. Through synthesis of interview data from all 23 participants, three distinct life patterns were identified, corresponding to Maslow's hierarchy of needs:

Pattern 1: Physiological Needs - Individuals with primary to high school education working in labor and agriculture. Their life situations include: Family dimension - families remain unaccepting and restrictive regarding gender identity, with parents desiring children to conform to their biological sex. Education dimension - limited learning and self-development opportunities, though possessing specialized agricultural expertise in rice farming and cultivation, knowing how to maximize yields and investment returns. Occupation dimension - families engaged in traditional agriculture passed down through generations, practicing sufficiency economy and sustainable farming; despite unstable income, maintaining adequate daily living without financial distress and finding happiness in the sufficiency lifestyle. Social/community dimension - participating in activities when not occupied during farming seasons. Self-expression dimension - desiring freedom in living and seeking life partnerships.

Pattern 2: Love and Social Needs - Individuals with diploma to bachelor's degree education working in civil service, retired government positions, and private business or commerce. Their life situations include: Family dimension - less warm family relationships due to non-acceptance; families don't force but attempt to direct life paths. Education dimension - self-motivated learning and seeking opportunities for self-development, demonstrating above-average capabilities to gain social acceptance. Occupation dimension - parents have both stable and unstable careers while participants maintain stable careers with financial security. Social/community dimension - during school years, some peer groups did not accept their gender identity, experiencing severe verbal bullying that caused psychological impact and emotional wounds; currently participate willingly in community activities as volunteers whenever opportunities arise. Self-expression dimension - clear expression regarding love, seeking love without attachment.

Pattern 3: Esteem Needs - Individuals with bachelor's degree or higher education in civil service, retired government positions, and private business. Their life situations include: Family dimension - warm relationships with gender identity acceptance, no pressure or coercion, resulting in participants having optimistic worldviews. Education dimension - received quality educational opportunities, demonstrated

knowledge and abilities, with continuous capability development. Occupation dimension - both parents and participants have stable careers with expertise in their fields and good financial and social standing. Social/community dimension - serve as core leaders in social and community activities, receiving respect and recognition. Self-expression dimension - varying degrees of gender expression; desire workplace acceptance and ability to live happily and freely; do not seek romantic partnerships, with family as the center of happiness.

Five key factors influencing life patterns and active aging (resilience) of participants were identified: 1) family conditions, 2) economic status, 3) educational opportunities, 4) community and society, and 5) self-expression. Starting with family - lacking nurturing with love and warmth, poor relationships between family members, families that don't accept and restrict gender diversity. Regarding income - unstable family economics, mostly in agriculture, general labor, or small trade; this group has little or no land ownership, minimal capital, and often rents land and housing for their livelihood. For education - parents' education level generally correlates with participants' education levels; parents with below-basic education tend to result in children receiving only basic education opportunities. Concerning community and society - communities not accepting gender diversity impact community members who mock both LGBT individuals and their families about gender identity. For self-expression - important behavioral characteristics include clear expression according to one's gender identity, desire for social acceptance, preference for friends with similar or same gender identities, need for love and understanding regarding gender identity, and ultimately, desire for freedom in living.

In summary, these five factors affect the acceptance or non-acceptance of gender diversity in Thai society and impact individual behavior and decision-making, reflecting quality of life characteristics or active aging at vulnerable levels. Meanwhile, participants with excellent active aging conditions demonstrate opposite characteristics in all five factors.

The study proposes three approaches for promoting and developing quality of life for elderly LGBT individuals based on in-depth interviews and preliminary research findings: (1) building relationships and understanding within families, (2) creating relationships and understanding in communities and society, and (3) promoting and developing quality of life for elderly target populations.

Recommendations include: 1) The Department of Older Persons Affairs should delegate to Elderly Quality of Life Development and Career Promotion Centers (EQLDCPCs) to implement quality of life promotion activities for elderly and LGBT elderly to ensure social equality, 2) The Department of Women's Affairs and Family Development should assign Family Development Centers (FDCs) to collaborate with the Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth) to implement family learning activities on equal treatment of family members, building relationships and understanding, accepting families with gender diversity, and adding curriculum on family acceptance and understanding of gender diversity to the Family School

program, and 3) Future research should expand the sample scope to study elderly LGBT living situations across broader social and cultural contexts affecting LGBT elderly lives more comprehensively.

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมาสังคมไทยยังไม่เปิดกว้างทางความคิด และให้การยอมรับกับกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังคงมีการเลือกปฏิบัติกับคนกลุ่มนี้อยู่ ในหมู่คนที่ยังไม่เข้าใจ และไม่มีความคิดเปิดรับ มากพอในความแตกต่างของผู้อื่น ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่จะต้องพยายามสร้างความน่าเชื่อถือด้วยความสามารถของตนเอง พากเพียร พยายามมากกว่าคนอื่น เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าตนเองก็ไม่น้อยกว่าคนอื่น เพื่อสิทธิ เสรีภาพที่เท่าเทียมกับเพศชายและหญิง ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรี ปัจจุบันสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ มีการยอมรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมอันแตกต่างของกลุ่มคน การมีอิสระในการเลือกรับวัฒนธรรมได้สร้างความหลากหลายให้กับบุคคลในสังคมไทยก่อเกิดเป็นบุคคลปัจเจกชนที่มีแนวคิด การดำเนินชีวิตที่เปิดพื้นที่ให้กับการแสดงตัวตน หรืออัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ของสังคม เพศในปัจจุบันจึงไม่จำกัดเพียงแค่ เพศชาย ที่ชอบเพียงเพศหญิง หรือเพศหญิงที่ชอบเพศชายเท่านั้น แต่ยังมีมีความหลากหลายทางเพศที่สร้างความแตกต่างทางเพศ แก่พฤติกรรมมนุษย์โดยอารมณ์และการแสดงออกทางเพศเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นหรือเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม และถูกแสดงออกโดยประสบการณ์ชีวิตของบุคคล โดยไม่ถือว่าบุคคลที่มีความแตกต่างทางรสนิยมและการแสดงออกทางเพศเป็นความผิดปกติ

ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ระบุว่า "ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศอันหมายรวมถึงบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศสภาพ หรือความหลากหลายทางเพศ แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิด" รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 "บุคคลย่อมมีความเสมอภาคทางกฎหมายและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำได้" โดยรัฐจะต้องส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคมจัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ **แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี** ได้กำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาที่สำคัญในด้านการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ โดยมีการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะและทุกกลุ่ม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย โดยเตรียมความพร้อมในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม ทั้งนี้ การดำเนินงานของหน่วยงานราชการยังได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการให้มีความเชื่อมโยงกับ **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565)** ที่มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง โดยสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และกำหนด

มาตรการดูแลครอบครัวเปราะบางให้สามารถดูแลสมาชิกได้อย่างเข้มแข็ง รวมถึงผู้มีความหลากหลายทางเพศ ที่อยู่ในครอบครัว ในสังคม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า ประเทศไทยแม้จะไม่ปรากฏข้อมูลทางการแต่จากข้อมูลของ LGBT Capital และ Ipsos พบว่า ในปี 2566 ไทยคาดว่าจะมีจำนวนประชากร LGBTQ+ ประมาณ 5.9 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มีจำนวนเพียง 4.2 ล้านคน ปรากฏการณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร LGBTQ+ ส่วนหนึ่งเกิดทั่วโลก รวมทั้งสังคมไทยที่มีการยอมรับและเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางเพศมากขึ้น ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนโดยในส่วนของภาครัฐ มีการออกพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ที่มีเป้าหมายให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศให้สามารถดำรงสถานะของตนอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเท่าเทียม และความเสมอภาค

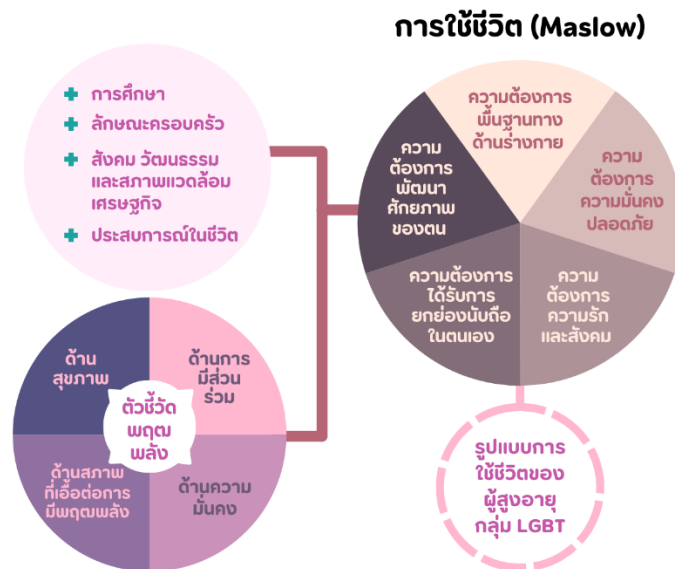
กรมกิจการผู้สูงอายุ สรุปลสถิติผู้สูงอายุในไทย ปี 2565 พบว่า ประชากรผู้สูงอายุในปี 2565 นั้นมีมากถึง 12,698,362 คน (19.21%) แบ่งเป็น ชาย จำนวน 5,622,074 คน (44.27%) หญิง จำนวน 7,076,288 คน (55.73%) โดยช่วงอายุ 60-69 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 7,120,271 คน คิดเป็นร้อยละ 56.07% จากสถิตินี้กล่าว คณะผู้วิจัยคิดว่าอาจส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียมระหว่างเพศ ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว การคุ้มครองพิทักษ์สิทธิสตรี ผู้แสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิดและบุคคลในครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัว ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการและคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุให้ผู้คุณภาพชีวิตที่ดี มีหลักประกันในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 (จังหวัดลพบุรี) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีภารกิจในการพัฒนางานด้านวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงศึกษาโครงการวิจัย “การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ” เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อแนวทางการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเหมาะสมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 ให้ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเท่าเทียม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณค่าและศักดิ์ศรี ตอบโจทย์สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ
- 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อแนวทางการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเหมาะสมในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7

กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามวิจัย

- 1) ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 ปัจจุบันมีการดำเนินชีวิตอย่างไร
- 2) ปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข
- 3) หน่วยงานของรัฐมีแนวทางการสนับสนุนการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างไร

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี ดังนี้

- 1) ความต้องการของมาสโลว์ ประกอบด้วย (1) ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (3) ความต้องการความรักและสังคม (4) ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน
- 2) ดัชนีพหุผล ประกอบด้วย (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านการมีส่วนร่วม (3) ด้านความมั่นคง (4) ด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพหุผล

2. ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ อายุ 55 - 75 ปี เป็นการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ 12 คน จำนวน 6 จังหวัด รวมทั้งสิ้น จำนวน 72 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาในจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 จำนวน 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7
- 2) สามารถนำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีลดภาวะพึ่งพิง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ อายุ 55 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 7 จำนวน 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท ทั้งนี้ จำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่ 6 จังหวัดรวมกันประมาณ 718,382 คน จากข้อมูลสถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 ของกรมกิจการผู้สูงอายุ (2565) ด้วยสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังไม่มีการจัดทำสำมะโน ในการกำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่ม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงกำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 30 โดยแบ่งเป็น จังหวัดละ 5 คน กระจายใน 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร ลพบุรี สิงห์บุรี และชัยนาท ในการสุ่มเลือกตัวอย่างใช้วิธีการเจาะจงจนครบจำนวนที่กำหนดไว้ อนึ่ง กรณีที่มีการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผลวิเคราะห์ไม่เพียงพอ จะได้จัดให้มีการเก็บรวบรวมเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ ในพื้นที่รับผิดชอบ 6 จังหวัด การพัฒนาตัวเครื่องมือมี 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดประเด็นแบบสอบถามโดยอาศัยกรอบแนวคิดการวิจัยร่วมกับการทบทวนแบบสอบถามจากผลงานวิจัยที่ผ่านมา 2) พิจารณาร่างแบบสอบถามโดยคณะนักวิจัย 3) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (IOC) 3 ราย จำนวน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ผลค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงของแบบสอบถามรวมทุกข้อ 0.58 ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นให้ปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสม จากนั้นมีการปรับแก้แบบสอบถาม (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ครั้งที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรง ได้ผลค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงของแบบสอบถามทุกข้อ 0.90 ซึ่งค่าที่ได้เกินกว่าค่าความเที่ยงตรงที่ผู้วิจัยกำหนด คือ 0.6 โดยมีข้อคำถามทั้งหมด จำนวน 21 ข้อ แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การใช้ชีวิตในครอบครัวและสังคม ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นในการใช้ชีวิต โดยทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิขอให้จัดลำดับหมวดหมู่และข้อคำถามใหม่เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง 4) การนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองภาคสนามจำนวน 2 ตัวอย่าง และ 5) การปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและจากผลการทดสอบภาคสนาม จากการดำเนินการพัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามลำดับ จึงได้แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ส่วน ประวัติส่วนบุคคล สถานการณ์การใช้ชีวิต ตัวชี้วัดพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และการใช้ชีวิตตามแนวคิดลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

สรุปผลการศึกษาวิจัย

1. สถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรม

1.1 ครอบครัวที่ยอมรับในเพศสภาพ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การยอมรับของครอบครัวมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ โดยแบ่งได้เป็นสองกลุ่มหลัก 1) ครอบครัวที่ยอมรับเพศสภาพ กลุ่มนี้ได้รับความรัก ความเข้าใจ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้พวกเขามีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยไม่มีแรงกดดัน ครอบครัวเหล่านี้มักส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษาที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้าในชีวิต

2) **ครอบครัวที่ไม่ยอมรับเพศสภาพ:** แม้จะไม่ได้บังคับโดยตรง แต่ก็พยายามชี้นำชีวิตให้เป็นไปตามเพศกำเนิด ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องพยายามอย่างหนักเพื่อพิสูจน์ตนเองและศักยภาพที่มี เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากครอบครัว

1.2 **การศึกษาและอาชีพ** การวิจัยพบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูง (ปริญญาตรีขึ้นไป) มักมีอาชีพการงานที่มั่นคงและมีฐานะทางสังคมที่ดี ทำให้พวกเขามีอิสระในการใช้ชีวิตและมีความสุขมากกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่าปริญญาตรีมักจะย้ายเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ ซึ่งมีสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางเพศในการทำงานมากกว่าในต่างจังหวัด แสดงให้เห็นว่าสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมมีผลต่อการยอมรับในเรื่องเพศสภาพ

1.3 **ประสบการณ์ทางสังคม** การวิจัยพบว่าผู้สูงอายุหลายคนเคยถูก บูลลี่ ในชุมชนหรือสังคมเนื่องจากเพศสภาพของตนเอง ซึ่งเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้าง "นิเวศทางสังคมที่ดี" ที่ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับในความหลากหลายทางเพศ ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ เพื่อให้สังคมมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้แก่ การยอมรับจากครอบครัว โอกาสทางการศึกษาและอาชีพ และการสร้างสังคมที่เปิดกว้างและปลอดภัย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและเท่าเทียม

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 23 ราย จำแนกรูปแบบการใช้ชีวิตได้ 3 รูปแบบ โดยรูปแบบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow) ดังนี้

รูปแบบที่หนึ่ง การใช้ชีวิตเพื่อให้ได้รับความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow) กลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 4 ราย พบเพศชายอยู่ใน ระดับดี จำนวน 3 ราย และ 1 ราย ที่มีสภาพเพศชายระดับอ่อนไหว

รูปแบบที่สอง การใช้ชีวิตเพื่อให้ได้รับความรัก กลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 14 ราย โดยหนึ่งรายมีสภาพเพศชายอยู่ใน ระดับดี มาก 4 ราย มีสภาพเพศชายอยู่ในระดับดี และผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่เหลือมีสภาพเพศชายอยู่ในระดับอ่อนไหว

รูปแบบที่สาม การใช้ชีวิตเพื่อให้ได้รับการยกย่องนับถือ (ได้รับการยอมรับจากสังคม) กลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 5 ราย และทั้ง 5 ราย มีสภาพพลัดพรกอยู่ในระดับดีมาก

และสามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตและพลัดพรกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ด้านสภาพครอบครัว ปัจจัยที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ (รายได้) ปัจจัยที่ 3 ด้านโอกาสทางการศึกษา ปัจจัยที่ 4 ด้านชุมชนสังคม และปัจจัยที่ 5 ด้านการแสดงออก

โดยเริ่มจากสภาพครอบครัวที่ไม่มีการอบรมเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่น ไม่มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นครอบครัวที่ไม่ยอมรับปิดกั้นในความหลากหลายทางเพศ ด้านรายได้หาก ครอบครัว

มีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ค่าขาย กลุ่มนี้จะมีที่ดินน้อยหรือไม่มีที่ทำกิน เงินทุนน้อย อีกทั้งยังมีการเช่าที่ดินที่อยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพ **ด้านการศึกษา**ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาของบิดามารดา มีข้อมูลสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยในกลุ่มบิดามารดาที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับพื้นฐานจะส่งผลให้บุตรมีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานด้วยเช่นกัน **ด้านชุมชนสังคม** เป็นชุมชนที่ไม่มีการยอมรับความหลากหลายทางเพศ ส่งผลกระทบให้คนในชุมชนมีการล้อเลียนเรื่องเพศสภาพกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศและคนในครอบครัวด้วย ส่วน**ด้านการแสดงออก** เป็นพฤติกรรมมีลักษณะที่สำคัญ มีการแสดงออกที่ชัดเจนตามเพศสภาพของตนเอง ต้องการการยอมรับจากกลุ่มคนในสังคม โดยจะคบเพื่อนที่มีเพศสภาพคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน และต้องการความรักความเข้าใจในเรื่องเพศสภาพ และสุดท้าย คือ ต้องการอิสระในการใช้ชีวิต

จากที่กล่าวมา ปัจจัยทั้ง 5 ที่กล่าวถึงมีผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและเลือกตัดสินใจของบุคคล และสะท้อนถึงลักษณะของผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิต หรือพหุพลังอยู่ในระดับอ่อนไหว ขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีสภาพพหุพลัง อยู่ในระดับดีมาก ก็จะมีสถานการณ์ของปัจจัยทั้งห้าอยู่ในลักษณะตรงกันข้าม

3. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากการนำเสนอสถานการณ์การใช้ชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ชีวิตจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศและผลงานวิจัยเบื้องต้น ได้รูปแบบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมาย 3 แนวทาง ดังนี้

3.1 การสร้างความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจภายในครอบครัว

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบต้องการความรักและสังคม เป็นกลุ่มที่มีสภาพแวดล้อมในครอบครัวขาดความเข้าใจและสร้างความกดดันในการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จึงควรมีกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัว สร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้สูงอายุให้เข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่าตายายกับลูกหลาน รวมไปถึงความสัมพันธ์ในหมู่ญาติมิตร ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีลักษณะในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาพูดคุยกันอยู่เสมอ การแสดงออกถึงความรักใคร่ปรองดอง ความห่วงใยซึ่งกันและกัน รวมถึงการปรึกษาหารือร่วมกันเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีลักษณะตรงกันข้ามคือมีความห่างเหิน ความไม่เข้าใจกัน ต่างคน ต่างอยู่ มีปฏิสัมพันธ์กันน้อย ขาดการสื่อสารที่เข้าใจระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาและนำไปสู่พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวจึงเป็นหน้าที่ของสมาชิก ทุกคน (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2560, หน้า 361)

3.2 การสร้างความสัมพันธ์และการสร้างความเข้าใจในชุมชนและสังคม

การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีจุดประสงค์ร่วมกันให้เกิดความสำเร็จ โดยมีความสุขใจกับทุกฝ่ายจึงควรมีกิจกรรมเพื่อปรับทัศนคติในการยอมรับความหลากหลายทางเพศในชุมชน

3.3 การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ

การมองสถานการณ์ของตนเองในปัจจุบันของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศและกลุ่มตามเพศสภาพมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตและความต้องการไม่แตกต่างกัน กลุ่มนี้มีความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตดังนี้

1) โครงการดูแลผู้สูงอายุให้ยังยืนมีสุขภาพดี 100 ปี ที่มีคุณภาพ

การดูแลผู้สูงอายุให้ยังยืน เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการดูแลกันเองของคนในชุมชน เพื่อให้มีการดูแลกันอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และให้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ

2) โครงการส่งเสริมต้นแบบสุขภาพดี

ผู้สูงอายุ มีสุขภาพจิตที่ดี ร่างกาย แข็งแรง อารมณ์ขบขัน มีความแข็งแรงทั้งสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตใจ มีความเป็นอยู่ที่ดี ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ถูกทอดทิ้ง มีลูกหลานคอยดูแล โดยมีพื้นที่สร้างสรรค์ ปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุ ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม โดยไม่ถูกเลือก “ปฏิบัติ”

การอภิปรายผลงานวิจัย

ครอบครัว ที่สร้างความรักและอบอุ่น รวมถึงสังคมที่เปิดโอกาสและยอมรับความหลากหลายทางเพศ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเป็นอิสระในการแสดงออกตามเพศที่เป็นจริงของผู้สูงอายุ ความรู้สึกถูกยอมรับและเข้าใจในสังคมจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและเสริมสร้างคุณค่าในชีวิตประจำวัน สภาพเศรษฐกิจที่เหมาะสม และการมีรายได้มั่นคงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศสามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน การมีเงินทุนพอเพียงและโอกาสทางเศรษฐกิจจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเลือกที่จะเลือกตัดสินใจและดำเนินชีวิต ผลการวิจัยนี้ อธิบายปรากฏการณ์การใช้ชีวิตและรูปแบบการใช้ชีวิต ตามทฤษฎีขั้นความต้องการของชีวิตของมาสโลว์ ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในปัจจุบันมีเป้าหมายชีวิต 3 รูปแบบ คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย ความต้องการความรักและสังคม และความต้องการการยกย่องยอมรับนับถือ โดยรูปแบบทั้งสามนี้ เป็นผลจากสภาพแวดล้อมที่เป็นแรงผลักดันและทำให้เกิดรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของบอนเฟรน เบรนนอร์ (โนวาปีส, 2566)

ทวนชัย จันทวงศ์ และคณะ (2563) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขแบบองค์รวม ได้แก่ สุขทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ โดยจะต้องอาศัยความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงการเข้าถึงการบริการและสวัสดิการต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาตนเองมีความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะจะเพิ่มคุณค่าในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีให้กับสังคม การแสดงออกและอิสระในการใช้ชีวิตตามเพศสภาพของตนเอง การเลือกเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกันทางเพศ และความต้องการในการค้นหาความรักและความเข้าใจในเรื่องเพศสภาพ เป็นส่วนสำคัญของการมีความพึงพอใจและความสุขในชีวิตสูงอายุ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงประสบการณ์และความต้องการของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคม การสร้างสภาวะที่เป็นกลาง ทัศนคติ ความเท่าเทียม และความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างชีวิตที่มีคุณภาพและความเป็นสุขสำหรับผู้สูงอายุในสังคม

อัญมณี สัจจาสัย (2564) การยอมรับและปฏิบัติต่อบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างถูกต้องและเท่าเทียม ในปัจจุบัน บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับและยอมรับโดยสังคมมากขึ้น ดังนั้นบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพหรือเพศวิถีใด จึงควรให้ความเคารพและปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเช่นเพื่อนมนุษย์คนหนึ่ง บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและอีกหนึ่งแรงผลักดันและกำลังใจสำคัญ คือการเป็นที่ยอมรับจากสังคมรอบตัวและสมาชิกในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย

1) กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรมอบหมายให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ดำเนินการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม

2) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ควรมอบหมายให้ศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ขับเคลื่อนกิจกรรมเรียนรู้การทำหน้าที่ของครอบครัว การปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวอย่างเท่าเทียม สร้างความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ ยอมรับในครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ และเพิ่มเติมหลักสูตรครอบครัวยอมรับ เข้าใจ ความหลากหลายทางเพศ ในหลักสูตรโรงเรียนครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาสถานการณ์การใช้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศในบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศให้ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์ กรมกิจการผู้สูงอายุ. สถิติผู้สูงอายุ. (2566).

<https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1962>

ข่าวเศรษฐกิจและสังคม. (2566). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง ภาวะสังคมไทย

ไตรมาสสอง ปี 2566. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491

ทวนชัย จันทรวงศ์ และคณะ. (2563). โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ ตำบลศีร์ษะจรเข้ขัน้อยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตำบลศีร์ษะจรเข้ขัน้อย อ.บางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ.

<https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/309239>

วันญญา แก้วแก้วปาน. (2560). สัมพันธภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำความผิดในวัยรุ่น. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 361-371.

อัญมณี สัจจาสัย. (2565). ความหลากหลายทางเพศ. [https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2650)

[elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2650](https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2650)